

Judikát NS 21 Cdo 4394/2014

Soud:	Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí:	03/24/2016
Spisová značka:	21 Cdo 4394/2014
ECLI:	ECLI:CZ:NS:2016:21.CDO.4394.2014.1
Typ rozhodnutí:	ROZSUDEK
Heslo:	Pracovní poměr Pracovní úraz Náhrada škody Náhrada škody zaměstnavatelem Dokazování Náklady řízení
Dotčené předpisy:	§ 14 odst. 1 předpisu č. 262/2006Sb. ve znění do 31.12.2010 § 265 odst. 1 předpisu č. 262/2006Sb. ve znění do 31.12.2010 § 265 odst. 2 předpisu č. 262/2006Sb. ve znění do 31.12.2010 § 366 odst. 1 předpisu č. 262/2006Sb. ve znění do 31.12.2010 § 366 odst. 4 předpisu č. 262/2006Sb. ve znění do 31.12.2010 § 380 odst. 1 předpisu č. 262/2006Sb. ve znění do 31.12.2010 § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř. § 101 odst. 1 písm. b) o. s. ř. § 120 odst. 1 o. s. ř. § 150 o. s. ř. § 213 odst. 2 o. s. ř. § 213 odst. 3 o. s. ř. § 224 odst. 1 o. s. ř.
Kategorie rozhodnutí:	C

21 Cdo 4394/2014

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedy senátu JUDr. Jiřího Doležilky a soudců JUDr. Mojmíra Putny a JUDr. Ljubomíra Drápala v právní věci žalobce J. L., zastoupeného Mgr. Milanem Hadravou, advokátem se sídlem v Chomutově, Školní č. 3315/42, proti žalovanému AAA Auto International a. s. se sídlem v Praze 8 – Čimicích, Dopraváků č. 874/15, IČO 01759299, zastoupenému Mgr. Jiřím Stránským, advokátem se sídlem v Praze 4 – Nuslích, Na Veselí č. 938/17, o náhradu škody, vedené u Okresního soudu Praha-západ pod sp. zn. 7 C 10/2012, o dovolání žalobce a žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 25. března 2014 č. j. 23 Co 51/2014-191, takto:

Rozsudek krajského soudu se zrušuje a věc se vrací Krajskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobce se žalobou podanou u Okresního soudu Praha-západ dne 12. 1. 2012 domáhal, aby mu žalovaný (jeho právní předchůdce AAA AUTO a. s., IČO 26699648) zaplatil náhradu za ztížení společenského uplatnění ve výši 300 000 Kč a aby mu platil „doživotní rentu ve výši 27 763 Kč měsíčně“ počínaje dnem 1. 11. 2011. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že žalovaný, u něhož na základě pracovní smlouvy ze dne 1. 1. 2004 a jejích dodatků pracuje jako „asistent výkupčího“, se snažil žalobce obvinít z „nezákonného jednání výkupu vozidla AUDI A4 od S. M.“, že tuto skutečnost se nepodařilo prokázat, že proto docházelo ze strany žalovaného k „šikanóznímu jednání“ vůči žalobci s cílem jej donutit k podání výpovědi z pracovního poměru, na žalobce byl vyvinut nátlak zaměstnanci žalovaného A. D. a E. P. s cílem donutit jej podepsat dohodu o narovnání týkající se uvedeného vozidla a nahradit žalovanému škodu, ačkoliv ani policie nezjistila „nějaké podvodné jednání“ žalobce, že dne 11. 8. 2010 byla žalobci oznámena změna pracovní doby, jejímž cílem bylo donutit žalobce k výpovědi z pracovního poměru, a že toto jednání zaměstnavatele a jeho zaměstnanců v žalobci vyvolalo silné deprese. Po ukončení roční pracovní neschopnosti „byla snaha“ žalobci přidělovat práci, která neodpovídala jeho pracovnímu zařazení podle pracovní smlouvy (zametání dvora provozovny). Žalobce se léčil na psychiatrii ve Všeobecné fakultní nemocnici v Praze, kde byl od 23. 2. 2011 do 1. 3. 2011 hospitalizován pro zhoršení depresivního stavu, který byl spojen s rizikem autoagrese. Trauma pochází podle názoru psychiatra ze zaměstnání, odkud měl být žalobce „vyhozen“, kde na něj byl činen nátlak a bylo mu vyhrožováno; mimo to došlo k rozvoji afektivní poruchy středně těžké až těžké. Žalobce má trvalé následky na svém zdravotním stavu vycházející z chování žalovaného, má ztížené společenské uplatnění spočívající v tom, že se bojí jít mezi lidi, účastnit se různých kulturních akcí, které dříve pravidelně navštěvoval, nemá zájem na trvalém vztahu, má poruchy sexu, což vedlo až k rozchodu s přítelkyní, budí se několikrát za noc a stále myslí na problémy, které mu nastaly v zaměstnání, nemůže sportovat, není schopen se soustředit a je stále neklidný. Rozhodnutím České správy sociálního zabezpečení ze dne 11. 10. 2011 byl žalobci přiznán invalidní důchod druhého stupně ve výši 8 069 Kč; rozdíl mezi výší jeho průměrného výdělku (35 832 Kč) a výší invalidního důchodu činí 27 763 Kč.

Žalovaný zejména namítal, že se vůči žalobci nedopustil jakéhokoliv „šikanózního jednání“, v důsledku kterého by žalobce utrpěl pracovní úraz opravňující ho k požadování „úhrady“ ztráty na výděлку a ztížení společenského uplatnění, že o zametení dvora provozovny byl žalobce požádán, a když tento úkol odmítl provést, nikdo ho vzhledem k jeho odlišnému pracovnímu zařazení k této činnosti nenutil, že k případné duševní poruše žalobce a jeho následné hospitalizaci nedošlo z důvodů, které spočívají v pracovním poměru žalobce u žalovaného, a že ze žádného tvrzení či důkazu žalobce nevyplývá pracovní úraz, tj. „krátkodobé vnější působení na žalobce“, ani příčinná souvislost mezi škodou a pracovním úrazem.

Okresní soud Praha-západ rozsudkem ze dne 31. 7. 2013 č. j. 7 C 10/2012-140 uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci náhradu za ztížení společenského uplatnění ve výši 234 000 Kč a platit žalobci náhradu za ztrátu na výděлку ve výši 27 763 Kč měsíčně počínaje dnem 12. 1. 2012 do konce kalendářního měsíce, v němž žalobce dovrší věku 65 let, nebo do data přiznání starobního důchodu z důchodového pojištění, zamítl žalobu co do 66 000 Kč „z titulu ztížení společenského uplatnění“ a co do náhrady za ztrátu na výděлку ve výši 27 763 Kč měsíčně za dobu od 1. 11. 2011 do 11. 1. 2012, zastavil řízení „v rozsahu požadované náhrady za ztrátu na výděлку ve výši 27 763 Kč měsíčně, pokud konec doby, za niž je požadována, přesahuje konec kalendářního měsíce, v němž dovrší žalobce věku 65 let a nebo datum přiznání starobního důchodu z důchodového pojištění“, z důvodu zpětvzetí žaloby v této části a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit náhradě nákladů řízení České republiky – Okresnímu soudu Praha-západ 8 525,40 Kč a žalobci 119 469,79 Kč a že žalovaný je povinen zaplatit České republice – Okresnímu soudu Praha-západ soudní poplatek ve výši 94 990 Kč. Vycházel ze zjištění, že žalobce, který byl zaměstnán u žalovaného od 1. 1. 2004 (naposledy jako „asistent výkupčího“ v Chomutově), dne 1. 3. 2010 zprostředkoval výkup vozidla Audi A4 od S. M., že následně bylo z evidence vozidel zjištěno, že se jedná o vozidlo odcizené, že dne 24. 5. 2010 zaměstnanci žalovaného A. D. a E. P. učinili se žalobcem pohovor ohledně prodeje uvedeného vozidla, kdy jej přesvědčovali, aby podepsal dohodu o narovnání, v níž uznává svou odpovědnost za škodu vzniklou prodejem vozidla a zavazuje se k náhradě této škody ve splátkách, že žalobce uzavření dohody odmítl, že dne 11. 8. 2010 mu byla změněna pracovní doba, že po tomto jednání se žalobce začal ambulantně léčit u lékaře a následně byl opakovaně hospitalizován na psychiatrické klinice, kde mu byla diagnostikována posttraumatická stresová porucha, depresivní fáze a změna osobnosti po katastrofické zkušenosti a na základě těchto skutečností mu byl přiznán částečný invalidní důchod. Soud prvního stupně vyhodnotil jako nevěrohodné výpovědi svědků A. D. a E. P., neboť „ze samé povahy věci, o které vedli s žalobcem pohovor, nelze dovodit, že by se mohlo jednat o pohovor nekonfliktní a veskrze přátelský“, naopak z výsledku znalce MUDr. Petra Navrátila a svědka doc. MUDr. I. Ž., CSc. je zřejmé, že žalobce ho vnímal jako „výrazný stresor“ a cítil se ohrožen. Při stanovení výše náhrady za ztížení společenského uplatnění soud prvního stupně vycházel ze znaleckého posudku znalce MUDr. Petra Navrátila a přihlédl rovněž k věku žalobce, neboť „se jedná o mladého muže, jenž by v případě absence předmětné události vedl zcela zřejmě naprosto odlišný způsob života“, a vzhledem ke znalci určenému počtu bodů (1300) a zvýšení o 50 % přiznal žalobci v souladu s vyhláškou č. 440/2001 Sb. na náhradě za ztížení společenského uplatnění 234 000 Kč. Výši náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti soud prvního stupně určil jako rozdíl mezi průměrným výdělkem žalobce ve výši 35 832 Kč a přiznaným invalidním důchodem ve výši 8 069 Kč. V části, ve které se žalobce domáhal zaplacení tzv. „renty“ za dobu od 1. 11. 2011 do 11. 1. 2012, žalobu zamítl, neboť náhrada žalobci „přísluší ode dne zahájení soudního řízení“, tedy od 12. 1. 2012.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Praze rozsudkem ze dne 25. 3. 2014 č. j. 23 Co 51/2014-191 změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích, jimiž bylo žalobě vyhověno, tak, že žaloba se zamítá, ve výrocích o náhradě nákladů řízení státu a o soudním poplatku jej změnil tak, že České republice se náhrada nákladů řízení nepřiznává a že žalovanému se povinnost zaplatit soudní poplatek ze žaloby neukládá, a rozhodl, že žalovanému se nepřiznává náhrada nákladů řízení před soudem prvního stupně ani náhrada nákladů odvolacího řízení. Shledal, že z obsahu zápisu o jednání mezi žalobcem a zaměstnanci žalovaného A. D. a E. P. ze dne 24. 5. 2010 nelze dovodit, že by se jednalo o jednání, které by bylo možno hodnotit jako násilné, neboť „zápis obsahuje otázky, které se týkají okolností výkupu vozidla, a odpovědi žalobce, týkají se celé události a jsou odpovídající události, ke které došlo“, oba svědci A. D. a E. P. jednání ze dne 24. 5. 2010 popisovali spíše jako přátelské a žalobcem nebyl nabídnut žádný důkaz, který by výpovědi těchto svědků zpochybňoval. Odvolací soud souhlasil s tím, že změna pracovní doby se zhruba čtyřhodinovou přestávkou mezi jednotlivými částmi pracovní doby a žalovaným nepopíraná skutečnost, že žalobce byl žádán o zametení dvora, mohou být hodnoceny jako jednání žalovaného „hraničící se šikanózním jednáním“. To však podle názoru odvolacího soudu nic nemění na tom, že při posuzování těchto dějů jednotlivě nelze shledat tyto děje jako svou povahou krátkodobé, náhlé a násilné. Odvolací soud dospěl k závěru, že situace na pracovišti žalobce u něj mohla vést k rozvoji duševních obtíží neurotického charakteru, avšak že žádná ze žalobcem uváděných situací nemá charakter úrazového děje, že rovněž jednání žalovaného v průběhu tří či čtyř měsíců nelze jako celek charakterizovat jako úrazový děj a že, i když se u žalobce jako u osoby zřejmě stres citlivěji vnímající projevilo duševní onemocnění, nelze příčiny, ve kterých žalobce spatřuje důvod svého onemocnění, hodnotit jako pracovní úraz. Při rozhodování o náhradě nákladů řízení mezi účastníky odvolací soud zohlednil okolnosti případu, kdy shledal nepochybným, že na onemocnění žalobce

měla vliv situace na pracovišti, přihlédl i k osobní a majetkové situaci žalobce, který je invalidním důchodcem a jehož důchod „se pohybuje okolo 8 000 Kč“, a za použití ustanovení § 150 občanského soudního řádu nepřiznal v řízení úspěšnému žalovanému náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali dovolání žalobce (v rozsahu, v němž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve výrocích o věci samé) a žalovaný (ve výrocích o náhradě nákladů řízení mezi účastníky).

Žalobce v dovolání namítá, že se odvolací soud nedostatečně seznámil se závěry znalců, neobjektivně posoudil výslechy svědků, a učinil tak nesprávné skutkové zjištění, a že věc nesprávně právně posoudil, neboť nesprávně aplikoval jednotlivé závěry znaleckého posudku znalce MUDr. Petra Navrátila. Žalobce je přesvědčen, že odvolací soud, pokud pro něj nebyl znalecký posudek dostatečně srozumitelný, měl předvolat znalce k výslechu a ověřit si u odborníka na psychiatrii správnost svých závěrů. Má za to, že soudem prvního stupně bylo prokázáno, že zaměstnanci žalovaného v postavení svědků nebyli věrohodní, a vytýká odvolacímu soudu, že zcela pomínl, že nátlak obou zaměstnanců měl na žalobce „fatální následky“, že nesprávně vyložil dostupnou judikaturu, neboť je zcela nepochybné, že příčinou poškození zdraví žalobce byl skutkový děj – nátlak zaměstnanců D. a P. na žalobce, aby podepsal dohodu o narovnání, odebrání mu mobilního telefonu po dobu jednání, úmyslné změny pracovní doby apod., což vše vedlo k fyzickému a psychickému přetížení vedoucímu k poškození zdraví zaměstnance, a že k tomuto jednání došlo při plnění jeho pracovních úkolů a v přímé souvislosti s nimi. Žalobce je přesvědčen, že bylo dostatečným způsobem prokázáno, že jeho duševní stav, který vedl až k přiznání invalidního důchodu, byl zapříčiněn žalovaným a že je zde příčinná souvislost mezi jednáním žalovaného a nemocí žalobce. Navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu změnil a potvrdil rozsudek soudu prvního stupně.

Žalovaný ve svém dovolání namítá, že odvolací soud se „odchýlil od zákonné úpravy a ustálené rozhodovací praxe“, neboť své rozhodnutí nepřiznal účastníkovi, který měl ve věci plný úspěch, náhradu nákladů řízení odůvodnil pouze tím, že žalobce byl osvobozen od soudních poplatků, a o nákladech řízení rozhodl v rozporu se zásadou úspěchu ve věci, aniž by na to účastníky předem upozornil, a nedal jim tak možnost vyjádřit se k záměru odvolacího soudu učinit uvedené neočekávané rozhodnutí. Žalovaný zdůraznil, že musel vynaložit „nemalé finanční prostředky“ na právní zastoupení a zejména na soudní poplatek za dovolání ve výši 94 990 Kč, a navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu ve výrocích o náhradě nákladů řízení „změnil tak, že žalovanému přizná nárok na zaplacení náhrady nákladů řízení před soudem prvního a druhého stupně, resp. alternativně změnil tak, že žalovanému přizná nárok na zaplacení uhrazeného soudního poplatku za podání dovolání“.

Žalobce navrhl, aby dovolací soud dovolání žalovaného odmítl „jako nedůvodné“, neboť rozhodnutí odvolacího soudu, který při rozhodování o náhradě nákladů řízení zohlednil okolnosti případu a přihlédl k osobní a majetkové situaci žalobce, je ve výrocích o náhradě nákladů řízení mezi účastníky správné.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení ve věci bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Poté, co usnesením ze dne 19. 1. 2016 č. j. 21 Cdo 4394/2014-229 rozhodl, že v řízení bude namísto dosavadního žalovaného AAA AUTO a. s. se sídlem v Praze 8 – Čimicích, Dopraváků č. 874/15, IČO 26699648, pokračováno s AAA Auto International a. s. se sídlem v Praze 8 – Čimicích, Dopraváků č. 874/15, IČO 01759299, na kterou po zahájení dovolacího řízení a po předložení věci dovolacímu soudu přešla kromě jmění dosavadního žalovaného také práva a povinnosti z pracovněprávního vztahu se žalobcem, a co zjistil, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu byla podána oprávněnými osobami (účastníky řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci mimo jiné zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že žalobce, který byl od 1. 1. 2004 u žalovaného zaměstnán nejprve jako „nákupčí asistent“, poté jako „testovací technik“ a naposledy jako „asistent výkupčího“, dne 9. 3. 2010 vykoupil od S. M. osobní automobil Audi A4, který, jak bylo posléze zjištěno, byl odcizen v Itálii, že dne 24. 5. 2010 zaměstnanci žalovaného A. D. a E. P. provedli se žalobcem pohovor ohledně prodeje uvedeného vozidla, v jehož průběhu mu dávali k podpisu dohodu o narovnání, v níž žalobce uznává svou odpovědnost za škodu vzniklou prodejem vozidla a zavazuje se k náhradě této škody ve splátkách, že žalobce uzavření dohody odmítl, že poté bylo po žalobci požadováno, aby zametal areál bazaru, a byl na něj vyvíjen tlak, aby od žalovaného odešel a skončil pracovní poměr, následně byl odeslán na služební cestu do Košic, kam měl jet vlakem, a dne 11. 8. 2010 byla žalobci změněna pracovní doba tak, že nástup do práce byl v 9:00 hodin ráno, poté od 12:00 či 12:30 hodin následovala 2-4hodinová přestávka a poté pracovní doba pokračovala do 20:00 hodin. Poté se žalobce začal ambulantně léčit u lékaře, který jej následně odeslal na psychiatrickou kliniku, kde byl opakovaně hospitalizován a kde mu byla diagnostikována posttraumatická stresová porucha, depresivní fáze a změna osobnosti po katastrofické zkušenosti, a na základě toho mu byl od 4. 8. 2011 přiznán invalidní důchod pro invaliditu druhého stupně. Podle názoru doc. MUDr. I. Ž., CSc., který byl v řízení u soudu prvního stupně vyslechnut jako svědek, spouštěčem poruchy žalobce „byly nějaké události, ale i následná jednání, která probíhala, a snaha o propuštění žalobce ze zaměstnání“. Znalec v oboru zdravotnictví – odvětví psychiatrie MUDr. P. N. dospěl k závěru, že jednání popisované žalobcem mohlo být spouštěčem jeho problémů, že prožitek zátěže není v přímé souvislosti s kvalitou a mírou zevního stresoru, že i méně významný stres může vyvolat uvedené obtíže, a oproti tomu u jiných osob i závažný stres uvedenou poruchu vyvolat nemusí, a že subjektivní prožitek zátěže není v přímé souvislosti s objektivní mírou stresu.

V projednávané věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázky hmotného práva, za jakých podmínek zaměstnavatel odpovídá za škodu na zdraví zaměstnance, a v části, ve které bylo rozhodnuto o náhradě nákladů řízení, na vyřešení otázky procesního práva, za jakých podmínek může být rozhodnuto, že se účastníku nepřiznává náhrada nákladů řízení, na kterou by měl podle výsledku řízení právo. Protože při řešení

těchto právních otázek se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, jsou dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustná.

Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání žalobce a žalovaného jsou opodstatněná.

Projednávanou věc je třeba – vzhledem k tomu, že k jednání žalovaného (jeho zaměstnanců), ze kterého žalobce vyvozuje svůj nárok na náhradu škody, mělo docházet v průběhu roku 2010 – i v současné době posuzovat podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. 585/2006 Sb., č. 181/2007 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 116/2008 Sb. a zákonů č. 121/2008 Sb., č. 126/2008 Sb., č. 294/2008 Sb., č. 305/2008 Sb., č. 306/2008 Sb., č. 382/2008 Sb., č. 286/2009 Sb., č. 320/2009 Sb. a č. 326/2009 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 31. 12. 2010 (dále jen „zák. práce“).

Podle ustanovení § 366 odst. 1 zák. práce zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci za škodu vzniklou pracovním úrazem, jestliže škoda vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

Podle ustanovení § 380 odst. 1 zák. práce pracovním úrazem pro účely zákoníku práce je poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

Předpoklady odpovědnosti zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci pracovním úrazem jsou - jak vyplývá z citovaných ustanovení - poškození zdraví nebo smrt zaměstnance (pracovní úraz), ke kterým došlo při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, vznik škody a příčinná souvislost mezi pracovním úrazem a vznikem škody. Ke vzniku nároku na náhradu škody je zapotřebí, aby všechny tři tyto předpoklady byly splněny současně; chybí-li kterýkoliv z nich, nárok nevzniká. Odpovědnost za škodu při pracovním úrazu je tzv. objektivní odpovědnost; zaměstnavatel odpovídá za samotný výsledek (za škodu), aniž je uvažováno jeho zavinění, a nevyžaduje se ani porušení právní povinnosti z jeho strany (srov. též § 366 odst. 4 zák. práce). V řízení o odškodnění pracovního úrazu má žalobce (poškozený zaměstnanec) procesní povinnost tvrdit [srov. § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] a posléze i prokázat [srov. § 101 odst. 1 písm. b) a § 120 odst. 1 o. s. ř.] všechny uvedené předpoklady potřebné pro vznik odpovědnosti za škodu.

Pracovním úrazem se rozumí poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, k nimž došlo při plnění jeho pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů. Toto zevní působení, označované též jako úrazový děj, je zpravidla takovou událostí, která vyvolá u postiženého subjektivní potíže, které mu nedovolují pokračovat v obvyklé práci nebo mu to dovolují jen s určitými potížemi, nebo jej dokonce z práce vyrazují. O úrazový děj může jít i v případech náhlého poškození zdraví, které nastalo při náhlém vypětí sil, velké námaze, nezvyklém úsilí, kdy pracovní výkon přesahuje hranice obvyklé, každodenně vykonávané práce, nebo je sice konán v hranicích obvyklé těžké práce, ale za nepříznivých okolností, anebo pohybuje se sice v hranicích obvyklé namáhavé práce, pro kterou však organismus zaměstnance není přizpůsoben nebo na kterou svými schopnostmi nestačí (srov. například rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 30. 6. 1961 sp. zn. 4 Co 172/61, uveřejněné pod č. 27 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1962, nebo odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2008 sp. zn. 21 Cdo 1508/2007). Poškozením zdraví se rozumí nejen poškození tělesné, ale také psychické (srov. stanovisko býv. Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. 1. 1975 sp. zn. Cpj 37/74, uveřejněné pod č. 11 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1976).

Odvolací soud při svém závěru, že okolnosti, ve kterých žalobce spatřuje příčiny svého psychického (duševního) onemocnění, které se u něj rozvinulo [nátlak zaměstnanců žalovaného A. D. a E. P. na žalobce, aby podepsal dohodu o narovnání a nahradil žalovanému škodu v souvislosti výkupem odcizeného vozidla provedeným žalobcem, změna jeho pracovní doby, jejímž cílem mělo být donutit žalobce k výpovědi z pracovního poměru, přidělování práce žalobci, která neodpovídala jeho pracovnímu zařazení podle pracovní smlouvy (zametání dvora provozovny)], nelze považovat za pracovní úraz, neboť žádná z nich nemá charakter úrazového děje, který by byl svou povahou krátkodobý, náhlý a násilný, a jednání žalovaného, která se odehrála v průběhu tří až čtyř měsíců, nemají povahu úrazového děje ani jako celek, z uvedených ustálených judikatur dovolacího soudu vycházel a správně dovodil, že v projednávané věci nejsou splněny předpoklady odpovědnosti zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci pracovním úrazem podle ustanovení § 366 odst. 1 zák. práce. S jeho závěrem, že žalobce proto nemůže mít na požadované plnění nárok, však dovolací soud nesouhlasí.

Podle ustanovení § 265 odst. 1 zák. práce zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci za škodu, která mu vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním porušením právních povinností nebo úmyslným jednáním proti dobrým mravům.

Podle ustanovení § 265 odst. 2 zák. práce zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci též za škodu, kterou mu způsobili porušením právních povinností v rámci plnění úkolů zaměstnavatele zaměstnanci jednajícím jeho jménem.

Obě citovaná ustanovení upravují tzv. obecnou odpovědnost zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci. Předpoklady vzniku odpovědnosti zaměstnavatele za škodu však upravují rozdílně. Podle ustanovení § 265 odst. 1 zák. práce je zaměstnavatel povinen nahradit zaměstnanci škodu, která zaměstnanci vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, jestliže příčinou škody bylo porušení právních povinností nebo úmyslné jednání proti dobrým mravům. Okolnost, zda právní povinnosti porušil nebo úmyslně jednal proti dobrým mravům zaměstnavatel, zaměstnanec jednajícím jeho jménem nebo jiná osoba bez jakéhokoliv vztahu k zaměstnavateli, zde není významná; rozhodující je, že ke škodě došlo při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním. Podle ustanovení § 265 odst. 2 zák. práce zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci za škodu, která mu vznikla i jinak než při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, a to za předpokladu, že ke škodě došlo následkem porušení právních povinností v rámci plnění úkolů zaměstnavatele jeho zaměstnanci, kteří jednájí jeho jménem.

Obecná odpovědnost zaměstnavatele za škodu podle ustanovení § 265 zák. práce není vyloučena ani v případě, že škoda spočívá v poškození zdraví zaměstnance. Domáhá-li se zaměstnanec vůči zaměstnavateli náhrady škody na zdraví vzniklé tím, že zaměstnavatel porušoval právní předpisy nebo úmyslně jednal proti dobrým mravům, přičemž nejde ani o pracovní úraz ani o nemoc z povolání, je třeba takový nárok posoudit podle ustanovení § 265 zák. práce. V takovém případě je třeba prokázat porušení právních povinností nebo úmyslné jednání proti dobrým mravům, které mělo za následek

vznik škody zaměstnance na zdraví, a příčinnou souvislost mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody (srov. též rozsudek býv. Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 8. 1971 sp. zn. 3 Cz 22/71, uveřejněný pod č. 12 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 1972); pro způsob a rozsah náhrady této škody na zdraví platí ustanovení o pracovních úrazech (srov. § 384 odst. 3 zák. práce). Také v řízení o náhradu škody na zdraví podle ustanovení § 265 zák. práce má žalobce (poškozený zaměstnanec) procesní povinnost tvrdit [srov. § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] a posléze i prokázat [srov. § 101 odst. 1 písm. b) a § 120 odst. 1 o. s. ř.] všechny uvedené předpoklady potřebné pro vznik odpovědnosti za škodu.

V projednávané věci se žalobce domáhá náhrady škody na duševním zdraví, která mu měla vzniknout v příčinné souvislosti s jednáním žalovaného (jeho zaměstnanců), aniž by právní důvod uplatňovaného nároku na náhradu škody výslovně dával do souvislosti s pracovním úrazem (i kdyby tak ovšem činil, je třeba mít na zřeteli, že právní charakteristika vylíčených skutkových tvrzení není součástí předmětu řízení a že pro soud není závazné, jak žalobce nebo jiný účastník řízení právně posuzuje skutkový stav věci). Za těchto okolností se měl odvolací soud zabývat tím, zda v posuzovaném případě nejsou splněny podmínky odpovědnosti zaměstnavatele zaměstnanci za škodu, kterou mu způsobili porušením právních povinností v rámci plnění pracovních úkolů zaměstnavatele zaměstnanci jednajícím jeho jménem (§ 265 odst. 2 zák. práce), popřípadě podmínky odpovědnosti zaměstnavatele za škodu, která zaměstnanci vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním porušením právních povinností nebo úmyslným jednáním proti dobrým mravům (§ 265 odst. 1 zák. práce). Vzhledem k tomu, že odvolací soud se věcí z hlediska tohoto právního posouzení nezabýval – přestože dovodil, že rozvržení pracovní doby žalobce žalovaným s až čtyřhodinovou přestávkou mezi jednotlivými částmi pracovní doby a skutečnost, že žalobce byl žádán o zametení dvora, mohou být hodnoceny jako jednání žalovaného „hraničící se šikanózním jednáním“, a přestože šikana představuje porušení právní povinnosti zaměstnavatele (srov. § 14 odst. 1 zák. práce) a za splnění dalších předpokladů zakládá odpovědnost zaměstnavatele za škodu ve smyslu ustanovení § 265 odst. 2 zák. práce (srov. ve vztahu k obsahově shodné právní úpravě v předchozím zákoníku práce například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2012 sp. zn. 21 Cdo 2204/2011) - nemůže jeho závěr, že žaloba o náhradu škody není důvodná, (zatím) obstát.

Odvolacímu soudu je též třeba vytknout nesprávnost způsobu, jakým dospěl ke skutkovému zjištění o způsobu jednání zaměstnanců žalovaného A. D. a E. P. ve vztahu k žalobci v souvislosti s případem výkupu odcizeného vozidla, v němž žalobce rovněž spatřoval okolnost, která vedla k poškození jeho duševního zdraví.

Ustanovení § 213 odst. 2 věty za středníkem o. s. ř. ukládá odvolacímu soudu, jak má nakládat s důkazy, které již byly v řízení před soudem prvního stupně provedeny a ze kterých soud prvního stupně učinil skutková zjištění (dosud provedené důkazy zopakuje vždy, má-li za to, že je z nich možné dospět k jinému skutkovému zjištění, než které učinil soud prvního stupně), a ustanovení § 213 odst. 3 o. s. ř. stanoví, jak nakládat s provedenými důkazy, z nichž soud prvního stupně žádná skutková zjištění neučinil (odvolací soud k nim nepřihlídně, ledaže by je zopakoval; tyto důkazy je povinen zopakovat, jen jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, soud prvního stupně provedl jiné důkazy, z nichž při zjišťování skutkového stavu vycházel).

V projednávané věci soud prvního stupně dovodil, že pohovor vedený se žalobcem A. D. a E. P., jejichž svědecké výpovědi vyhodnotil jako nevěrohodné, nebyl „nekonfliktní a veskrze přátelský“ a že z výslechu znalce MUDr. Petra Navrátila a svědka doc. MUDr. I. Ž., CSc., je zřejmé, že žalobce ho vnímal jako „výrazný stresor“ a cítil se ohrožen. Naproti tomu odvolací soud o stejné otázce uzavřel, že svědci A. D. i E. P. uvedené jednání ze dne 24. 5. 2010 popisovali spíše jako přátelské a že žalobcem nebyl nabídnut žádný důkaz, který by výpovědi těchto svědků zpochybňoval. Jak již bylo výše uvedeno, odvolací soud se mohl od skutkových zjištění soudu prvního stupně odchýlit, ale toliko za podmínek uvedených mimo jiné v ustanovení § 213 odst. 2 věty za středníkem o. s. ř. (za podmínky zopakování provedených důkazů, z nichž učinil soud prvního stupně svůj skutkový závěr). Odvolací soud ale učinil svůj závěr o „spíše přátelském“ jednání mezi A. D., E. P. a žalobcem, aniž by důkazy výslechem těchto svědků zopakoval. Tím postupoval v rozporu s ustanovením § 213 odst. 2 věty za středníkem o. s. ř., a řízení před odvolacím soudem tak zatížil vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Za správný nelze rozsudek odvolacího soudu považovat ani ve výrocích o náhradě nákladů řízení mezi účastníky.

Podle ustanovení § 224 odst. 1 o. s. ř. ustanovení o nákladech řízení před soudem prvního stupně platí přiměřeně i pro řízení odvolací.

Podle ustanovení § 150 o. s. ř. jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele, nebo odmítne-li se účastník bez vážného důvodu zúčastnit prvního setkání s mediátorem nařízeného soudem, nemusí soud výjimečně náhradu nákladů řízení zcela nebo zčásti přiznat.

Z citovaných ustanovení vyplývá, že v odvolacím řízení nemusí odvolací soud výjimečně přiznat náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně nebo náhradu nákladů odvolacího řízení anebo náhradu nákladů řízení před soudy obou stupňů mimo jiné tehdy, jsou-li tu důvody hodné zvláštního zřetele. Úvaha soudu o tom, zda jde o výjimečný případ a zda tu jsou důvody hodné zvláštního zřetele, musí vycházet z posouzení všech okolností konkrétní věci. Odvolací soud při tomto posuzování přihlíží – obdobně jako soud prvního stupně – zejména k majetkovým, sociálním, osobním a dalším poměrům účastníků řízení, a to nejen u účastníka, který by měl náklady řízení hradit, ale také z pohledu poměrů oprávněného účastníka, k okolnostem, které vedly k uplatnění nároku u soudu prvního stupně nebo k podání odvolání, k postojům účastníků v průběhu řízení apod. Závěr odvolacího soudu o výjimečnosti případu a důvodech hodných zvláštního zřetele pro nepřiznání náhrady nákladů řízení se musí opírat o takové zjištěné okolnosti, pro které by v konkrétním případě bylo nespravedlivé ukládat náhradu nákladů řízení tomu účastníku, který by měl náklady řízení podle jeho výsledku hradit, a za kterých by zároveň bylo možné spravedlivě požadovat na oprávněném účastníku, aby náklady řízení jím vynaložené nesl ze svého (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014 sp. zn. 21 Cdo 2811/2013, který byl uveřejněn pod č. 24 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2015, nebo odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2013 sp. zn. 30 Cdo 2880/2013).

Předpoklady pro nepřiznání náhrady nákladů řízení před soudem prvního stupně a před soudem odvolacím se posuzují samostatně. To, že jsou tyto předpoklady dány v řízení u soudu prvního stupně, neznamená, že musí být shledány i v řízení odvolacím. Z povahy odvolacího řízení, v němž je přezkoumáváno rozhodnutí soudu prvního stupně z hlediska jeho věcné správnosti a bezvadnosti řízení, které předcházelo jeho vydání, naopak vyplývá, že nepřiznání náhrady nákladů odvolacího řízení za přiměřeného použití ustanovení § 150 o. s. ř. má být – ve srovnání s náhradou nákladů řízení před

soudem prvního stupně – jen zcela výjimečným a ojedinělým opatřením (srov. již zmíněný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014 sp. zn. 21 Cdo 2811/2013).

V projednávané věci se odvolací soud při rozhodování o náhradě nákladů řízení a při úvaze, zda jsou splněny podmínky pro nepřiznání náhrady nákladů řízení procesně úspěšnému žalovanému, z výše uvedených okolností zabýval pouze majetkovými, sociálními a osobními poměry žalobce, z nichž v odůvodnění svého rozhodnutí zdůraznil pouze to, že žalobce je invalidním důchodcem a že jeho invalidní důchod se pohybuje okolo 8 000 Kč měsíčně, a zohlednil okolnost, že na onemocnění žalobce měla vliv situace na pracovišti. Nepřihlédl zejména k tomu, jak by se rozhodnutí o nepřiznání náhrady nákladů řízení dotklo majetkových poměrů žalovaného jako oprávněného účastníka a zda by po žalovaném bylo s ohledem na všechny zjištěné okolnosti případu možné spravedlivě požadovat, aby jím vynaložené náklady nesl ze svého. Závěr odvolacího soudu, že v posuzovaném případě jsou splněny předpoklady pro to, aby procesně úspěšnému žalovanému bylo podle ustanovení § 150 o. s. ř. odepřeno přiznání náhrady nákladů řízení před soudy obou stupňů, proto nemůže být – pro svou předčasnost – správný.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný; protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky tento rozsudek zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu (Krajskému soudu v Praze) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud nejen o náhradě nákladů nového řízení a dovolacího řízení, ale znovu i o nákladech původního řízení (§ 226 odst. 1 a § 243g odst. 1 část první věty za středníkem a věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 24. března 2016

JUDr. Jiří Doležilek

předseda senátu

www.nsoud.cz